

اجتهاد؛ بایدها و نبایدها

«نگاهی تحلیلی به دیدگاه مذاهب اسلامی شیعه و اهل سنت و نقد سلفیون در باب اجتهاد»

مؤلف: دکتر محمدحسین محمدی جرجافی

سرشناسه: محمدی جرجافکی، محمد حسین، ۱۳۶۲-
 عنوان و نام پد آور: اجتهاد: بایدها و نبایدها: نگاهی تحلیلی به دیدگاه مذاهب
 اسلامی شیعه و اهل سنت و نقد سلفیون در باب اجتهاد / مؤلف دکتر محمد حسین
 محمدی جرجافکی.
 مشخصات نشر: کرمان: زمزم سحر، ۱۳۹۸.
 مشخصات ظاهری: ۳۰۴ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۵۰۴-۱-۷ / ۴۸۰۰۰۰ ریال.
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 یادداشت: کتابنامه.
 عنوان دیگر: نگاهی تحلیلی به دیدگاه مذاهب اسلامی شیعه و اهل سنت و نقد
 سلفیون در باب اجتهاد.
 موضوع: اجتهاد (اهل سنت)
 موضوع: (Ijtihad Sunnites)
 موضوع: سلفیه -- عقاید
 موضوع: Salafiyah -- Doctrines
 رده بندی کنگره: ۴ / BP ۱۶۷
 رده بندی دی.بی: ۲۹۷/۳۱۱
 شمار: شناسی ملی: ۵۹۷۲۰۷۹

شناسنامه

عنوان: اجتهاد؛ بایدها و نبایدها
 مؤلف: دکتر محمد حسین محمدی جرجافکی
 صفحه آرا: اسماء وصال طلب راوری
 طراح جلد: استودیو جوانه
 ناشر: زمزم سحر
 چاپ: سلمان فارسی
 نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۸
 شمارگان: ۱۰ جلد
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۵۰۴-۱-۷
 قیمت: ۴۸۰۰۰

آدرس ناشر:

کرمان، بلوار صبا، بلوار عفاف، جنوبی ۱، غربی ۱، منزل دوم، همراه ۰۹۱۳۴۴۵۴۵۵۷
 قم، بلوار عطاران، بیست متری سعدی، پلاک ۱۲، همراه ۰۹۱۳۴۵۱۷۷۸۶
 تلفن ارتباط با مؤلف: ۰۹۱۳۲۹۱۵۷۳۷

فهرست مطالب

- ۱۱..... دیباچه
- ۱۴..... اشاره آیت الله علی رحیمی سناری

فصل اول: اقسام و ادوار اجتهاد

- ۱۶..... الف) اقسام اجتهاد
- ۱۷..... ب) مقصود از اجتهاد در عنوان بحث
- ۱۷..... ج) ادوار اجتهاد

فصل دوم: شیوه اجتهاد در مذهب امامیه

- ۲۲..... گفتار اول: مبانی اجتهاد نزد قدما
- ۲۳..... الف) دوره جدایی از زمان نص
- ۲۷..... ب) دوره تکامل اجتهاد
- ۴۳..... گفتار دوم: مبانی اجتهاد نزد متأخرین
- ۴۳..... الف- امور ضروری برای تحقق ملکه اجتهاد
- ۴۴..... ب- مبانی اجتهاد از نظر امام خمینی
- ۴۵..... ج- ویژگی های استنباط احکام الهی از منابع شناخت در عصر امام خمینی

- د- ارائه راههای کارایی عقل در مقام استنباط..... ۴۶
- ه- شرائط اجتهاد از نظر امام خمینی ۴۷
- گفتار سوم: فرق میان مسالک اجتهاد قداماء و متأخرین در شیوه اجتهادی ۶۴
- الف- ویژگی های متأخرین در مقام استنباط:..... ۶۷
- ب- تفاوت مسالک قداما و متأخرین در تحریر کتب:..... ۷۰
- ج - مطرح کردن اجتهاد به گونه عملی پیش از زمان شیخ طوسی:..... ۷۱
- گفتار چهارم: تابع اجتهاد در مذهب امامیه ۷۳
- الف- بررسی مصداق منتهی اجتهاد..... ۷۳
- ۱- قرآن کریم ۷۴
- ۲- سنت و عترت..... ۷۵
- ۳- اجماع..... ۸۲
- ۴- عقل..... ۸۶
- اختلاف در مبانی و منابع اجتهاد..... ۹۳

فصل سوم: شیوه های اجتهادی در هر یک از مذاهب اربعه و نقد و بررسی آن

- گفتار اول: منابع مذاهب اربعه و نقد و بررسی ۹۶
- الف) مشترکات منابع اجتهاد مذاهب اربعه ۹۶
- ۱- قرآن کریم..... ۹۶
- ۲- اجماع..... ۹۶
- ۳- قیاس..... ۱۰۱
- ۴- استحسان..... ۱۱۵

۱۲۷	۵- مصالح مرسله
۱۳۵	۶- سد ذرایع و فتح ذرایع
۱۴۴	۷- شریعت سلف
۱۴۶	۸- عرف و عادت
۱۴۹	۹- اجماع اهل مدینه
۱۵۰	ب- مختصات، منابع مذاهب اربعه
۱۵۰	۱- عتق
۱۵۱	۲- استحسان
۱۵۳	نظر شافعیان
۱۵۴	عقیده مالکیان درباره استحسان
۱۵۵	نظر حنبلیان در مورد استحسان
۱۵۵	۳- مصالح مرسله
۱۵۵	الف) اختلاف فقها در حجیت مصالح مرسله
۱۵۶	ب) خلاصه نظر فقهای اهل سنت درباره مصالح مرسله
۱۵۷	ج) اعتبار مصالح مرسله در نگاه مذاهب اهل سنت
۱۵۸	۴- حکم ذرایع
۱۵۹	۵- مذهب صحابی
۱۶۰	۶- عرف
۱۶۳	نظرگاهها درباره شرایط استنباط از سنت
۱۶۵	منابع حدیثی اهل سنت
۱۶۷	جمع بندی مختصات منابع مذاهب اربعه

گفتار دوم: شرائط اجتهاد مذاهب اربعه	۱۶۹
مبحث یکم: شرائط عمومی اجتهاد	۱۷۱
مبحث دوم: شرائط اساسی اجتهاد	۱۷۳
مبحث سوم: شرائط تکمیلی اجتهاد	۱۸۷
اختلاف مذاهب اربعه در شرائط اجتهاد	۱۹۱

فصل چهارم: شیوه‌های اجتهادی از نظر سلفی و وهابیت و نقد و بررسی آن

گفتار اول: اجتهاد از نگاه وهابیون	۱۹۴
مقدمه	۱۹۴
سلفی و وهابیت در لغت و اصطلاح	۱۹۵
الف) تعریف اجتهاد از نظر وهابیون	۱۹۸
ب) مبنای وهابیون در اجتهاد	۱۹۹
ج) آسان بودن اجتهاد از دیدگاه وهابیون	۲۰۱
د) نزاع اهل سنت و وهابیون در مسئله اجتهاد	۲۰۳
هـ) منابع اجتهاد	۲۰۶
و) دیدگاه وهابیت نسبت به اجتهاد	۲۱۵
ز) فرق مسئله اجتهاد، در اهل سنت و وهابیت	۲۲۵
ح) نقد و بررسی اجتهاد وهابیت	۲۲۷
جمع بندی	۲۳۱
گفتار دوم: عقائد و اصول فکری و اعتقادی وهابیت و رد آنها	۲۳۲
۱- تجسیم خداوند	۲۳۲

۲۳۴	۲- توسعه دایره کفر و شرک؛
۲۳۷	۳- اجتهاد
۲۳۸	۴- انکار فضائل انبیاء و اولیای الهی
۲۴۱	۵- زیارت قبور اولیاء الهی
۲۴۶	۶- قسم خوردن به غیر خداوند
۲۴۸	۷- نذر و ذبح ای غیر خدا
۲۵۱	۸- توسل
۲۵۱	فتواهای وهابیان در مورد توسل:
۲۵۵	۹- تبرک
۲۵۸	۱۰- شفاعت
۲۶۳	۱۱- بزرگداشت مولید و وفیات اولیای
۲۶۶	۱۲- بنا و ساختمان بر قبور
۲۶۸	۱۳- صلوات بر پیامبر ﷺ
۲۷۰	۱۴- دفاع از بنی امیه
۲۷۲	۱۵- دیدگاه وهابیت نسبت به سائر مسلمین
۲۷۵	۱۶- دیدگاه وهابیت نسبت به شیعه
۲۷۶	روش های غلط ابن تیمیه
۲۷۹	۱- ابن جهیل
۲۷۹	۲- یافعی
۲۸۰	۳- ابوبکر حصینی

۲۸۰ ۴- ابن حجر عسقلانی

۲۸۰ نتیجه:

۲۸۱ فهرست منابع و مآخذ

www.ketab.ir

دیباچه

وقتی که ما برای اجتهاد در اصطلاح علماء را بررسی می‌کنیم می‌بینیم علمای اصول برای اجتهاد معانی و تعاریف مختلانی ذکر کرده‌اند اما تعریفی که نزد مشهور علمای اصول مورد قبول و خالی از اشکال است، بدین صورت است که:

«اجتهاد عبارت است از استخراج استنباط حکم شرعی فرع، یا حجتی شرعی بر حکم شرعی فرع از طریق دلیلهای تفصیلی»^۱

مقوله اجتهاد در طول تاریخ از موضوعات بحث برانگیز میان علمای مذاهب اسلامی بوده و نظریات مختلف و متفاوتی درباره آن بیان شده است. آرا و نظریات علمای مذاهب اسلامی به تفصیل در کتاب‌های فقهی و اصولی آنان بیان شده است. ولی رایج‌ترین مکتب فقهی و وهابیت کمتر بررسی گردیده است؛ به گونه‌ای که برخی از محققین بر این باورند که آنرا نمی‌توان به اجتهاد نیستند؛ در حالیکه با مراجعه به کتب آنان روشن میشود که از اجتهاد، استنباط، استدلال، قیاس و... سخن میگویند.

آگاهی از شیوه اجتهادی مذاهب اسلامی و وهابیت و مبانی آن، یکی از مسائل ضروری برای محققین است؛ چرا که اطلاع از صحت و سقم این مبانی، در بسیاری از مبانی فقهی و اعتقادی در هنگام بحث با سلفیون و وهابیت بسیار راهگشاست و بطلان بسیاری از اعتقادات و رفتارهای آنان را که برخلاف اجماع مسلمانان است، میتوان با نادرستی اجتهاد آنان اثبات کرد. در این کتاب تلاش شده است تا اجتهاد مذاهب اسلامی و وهابیت و مسائل مرتبط با آن تا حد امکان از منابع آنها جمع-

۱. «الاجتهاد هو استخراج الحكم الشرعي الفرعي او الحجة عليه عن أدلتها التفصيلية»، مکارم شیرازی، «انوار الاصول»، ج ۳،

آوری شود و مباحث دیگری همچون تعریف اجتهاد، چگونگی اجتهاد مذاهب اسلامی و وهابیون، مبانی اجتهاد مذاهب اسلامی و وهابیون، منابع اجتهاد مذاهب اسلامی و وهابیون، آسانی و پابین بودن سطح اجتهاد وهابیون، نزاع وهابیون و اهل سنت در مسئله اجتهاد بیان شود.

اجتهاد در نزد شیعه این است که وقتی نص خاصی بر حکم شرعی وجود نداشته باشد باید حکم مورد نظر را از قواعد کلی و اصول مورد قبول منابع شرعی استنباط کرد و حق اظهار نظر شخصی در احکام شرعی وجود ندارد.

اجتهاد در نزد مذاهب اربعه عبارت است از استنباط احکام شرعی از راه رأی و تفکر شخصی در مواردی که نص خاص وجود ندارد و از نظر آنها اجتهاد، دلیل مستقلى در ردیف کتاب و سنت است. اجتهاد در نزد سلفیه و وهابیون: آنها گرچه قائل به اجتهادند، اما اجتهاد آنان نازل ترین نوع اجتهاد است بلکه اجتهاد را «تأویل و ظاهرگراست؛ گستره اجتهاد در نزد وهابیت، ظواهر آیات و روایات را در بر می گیرد، آن هم در نازل، اما در وقتی که نص خاصی بر حکم شرعی وجود نداشته باشد اجتهادی از آنها دیده نمی شود.

خوانندگان محترم در این کتاب با چگونگی رسم اجتهاد در مذاهب اسلامی و رویکرد سلفی و وهابیت « آشنا می گردند.

با مطالعه کتاب پیش روی به این مطلب برده می شود که روش اجتهاد در مذهب امامیه از آغاز زمان غیبت امام زمان (عج) تا به امروز با استفاده از قرآن کریم و سنت چهارده معصوم (ع) و اجماع که کاشف از قول معصوم باشد و نیز عقل صورت می گیرد و سنت فقط منحصر در پیامبر اسلام (ص) نمی دانند بلکه هر آنچه را که در مورد پیامبر اسلام قائلند عینا در باره (ص) هم قائلند به جز مسئله وحی که به پیامبر نازل می شد اما بر ایشان نمی شد. اما روش اجتهاد در مذاهب اربعه با استفاده از کتاب خدا و فقط سنت نبی (ص)، اجماع (آن هم با اختلافاتی که دارند مثل اجماع اهل مدینه و صحابه و اهل حل و عقد و...)، قیاس، استحسان، مصالح مرسله، سد و فتح ذرائع، شریعت سلف و عرف و عادت است که در این کتاب دیدگاههای آنها آورده شده و مورد نقد واقع گردیده اند. اما روش اجتهاد از نظر سلفی و وهابیون با توجه به این که خود را پیرو احمد بن حنبل دانسته و از مذهب او پیروی می کنند ولی در واقع چنین نیست و با اجتهادهای بی اساس و غیر علمی و سخریه گرفتن

دین اسلام حتی انتقاد علمای اهل سنت را هم موجب شده اند و می شود گفت آنها در اجتهاد منبع و دلیل معتبری ندارند و به راحتی اجتهاد می کنند و باعث بروز خیلی از مشکلات برای دین اسلام و جامعه مسلمانان شده اند که نمونه هایی از روش اجتهادی آنها در کتاب پیش رو جمع آوری و مورد نقد واقع شده است.

با مطالعه این مجموعه پی خواهیم برد به این که اجتهاد صحیح در بین تمام مذاهب اسلامی، همان اجتهادی است که در میان دانشمندان مذهب امامیه وجود داشته و دارد و نظریات دانشمندان مذاهب اسلامی و مخصوصاً وهابیت قابل خدشه است و با مبانی دین اسلام سازگاری ندارد.

محمدحسین محمدی جرجافکی / پاییز ۱۳۹۸ ش